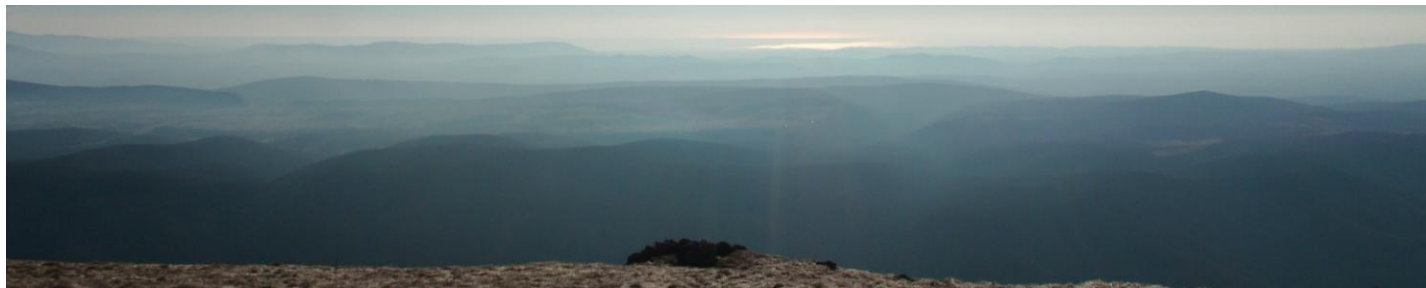

Upravljanje z rjavim medvedom v severnih Dinaridih - metoda scenarijev

Poročilo delavnice, Dolenjske Toplice, 8. november 2011

Delavnico je moderirala Aleksandra Majić Skrbinšek. Poročilo so izdelale Aleksandra Majić Skrbinšek, Vesna Kereži, Urška Marinko in Annie McKee ter uredila Urška Marinko.

OKVIR 1

Seznam sodelujočih organizacij (abecedni vrstni red)

Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani, Slovenija

Državni zavod za zaščito prirode, Hrvaška

Hrvatski lovački savez, Hrvaška

Lovska zveza Slovenije, Slovenija

LUB Žumberak - Gorjanci, Hrvaška

Ministarstvo kulture, Uprava za zaščito prirode, Hrvaška

Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva, Uprava za lovstvo, Hrvaška

Ministrstvo za okolje in prostor, Agencija RS za okolje, Slovenija

Ministrstvo za okolje in prostor, Sektor za ohranjanje narave, Slovenija

Povjerenstvo za praćenje populacija velikih zvijeri, Hrvaška

Šumarski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvaška

The James Hutton Institute, Škotska

Veterinarski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvaška

Zavod za gozdove Slovenije, Slovenija

Uvod v delavnico

Že ob registraciji so udeleženci izrazili svoja pričakovanja, med katerimi so bila najpogostejša doseganje dogovorov o skupnem in usklajenem upravljanju z rjavim medvedom, izmenjava izkušenj in različnih pogledov na upravljanje, konkretizacija sodelovanja med Slovenijo in Hrvaško, izboljšanje trenutnega upravljanja z rjavim medvedom in konstruktivna diskusija med udeleženci. Udeležencem smo predlagali, da naj uporabljajo svoj jezik (Slovenščino ali Hrvaščino) in jim tako dali možnost sproščenega izražanja, ob tem pa ponudili pomoč ob morebitnih jezikovnih ovirah. Namen delavnice je bil izdelava, analiza in ocena možnih scenarijev upravljanja z rjavim medvedom v severnih Dinaridih.

Metoda scenarijev – nov pristop

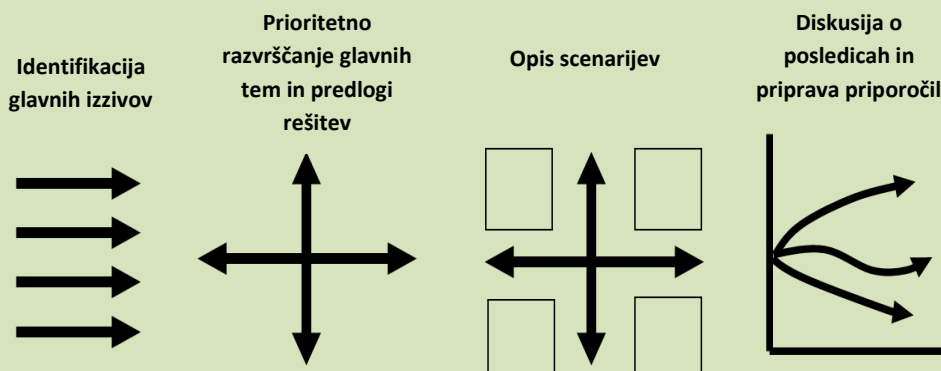
Izdelava scenarijev nam omogoča, da sistematično proučimo ključne značilnosti alternativnih prihodnosti ter identificiramo zmagovalce in poražence vsake izmed njih, pri tem pa damo poudarek posledicam, ki bi jih ukrepi imeli na spremembo trenutnega stanja in preoblikovanje politik. Pri tej metodi ne gre za predvidevanje dogodkov, ki se bodo zgodili v prihodnosti, temveč za ovrednotenje dobrih in slabih strani niza različnih prihodnosti, ki bi se glede na naše aktivnosti lahko zgodile.

Moderatorica je udeležencem najprej predstavila koncept metode scenarijev kot nov pristop k proučevanju pogledov različnih deležnikov na upravljanje z rjavim medvedom. Med predstavitvijo metode smo posebej poudarili, da namen izdelave scenarijev na delavnici ni napovedovanje prihodnosti, še manj določanje verjetnosti. Nasprotno, scenariji nam odpirajo priložnosti,

da lahko kvalitativno in sistematično ovrednotimo niz možnih prihodnosti in njihov vpliv na ohranitev rjavega medveda. Metoda scenarijev je predstavljena v Okvirju 2. Kriteriji 'dobrega' scenarija so opisani v Okvirju 3.

OKVIR 2

Metoda scenarijev¹

Z uporabo tega novega pristopa lahko ovrednotimo njegovo uporabnost za pridobivanje osnovnih informacij za kvantitativne modele, hkrati pa lahko dosežemo boljše skupno razumevanje vizij upravljanja z rjavim medvedom in pripravimo učinkovita upravljavska priporočila.

Kaj so izzivi za ohranjanje rjavega medveda v severnih Dinaridih?

Na delavnici smo poskušali opredeliti težave ali 'izzive', s katerimi se soočajo institucije, ki se ukvarjajo z upravljanjem medveda v Sloveniji in na Hrvaškem. Te izzive smo določili med skupinsko razpravo udeležencev in jih predstavili plenarno. Povzetek glavnih izzivov:

IZZIV 1: Varstveni status populacije rjavega medveda, vključno s spremljanjem varstvenega stanja populacije in različnim zakonskim statusom medveda na vsaki strani meje. Ta izziv vključuje tudi potrebo po vzpostavitvi spremljanja velikosti populacije in uspešnosti vzdrževanja zaželene populacijske strukture (spol, starost in genetska struktura) ter tako njene viabilnosti. Izzive predstavljajo tudi:

- Habitat – razdrobljenost medvedjega habitata z naraščajočo urbanizacijo in ovirami, ki jih predstavljajo avtoceste.
- Dopolnilno krmljenje – pomanjkanje razumevanja vpliva dopolnilnega krmljenja, neželeni stranski učinki praks hranjenja, kot so problemi z divjimi prašiči in povečana reprodukcija medveda.
- Komerčni lov in njegovi možni vplivi na populacijo.

OKVIR 3

Kriteriji scenarija¹

Dober scenarij je...

- Verjeten
- Osnovan na dogodkih iz preteklosti (sedanjosti)
- Izziv in spodbuja 'razmišljanje izven svojih okvirov'
- Primeren – obravnava pomembne teme
- Notranje usklajen

IZZIV 2: Čezmejno sodelovanje pri upravljanju z rjavim medvedom, vključno z odpravljanjem neenakosti pri poseganju v populacijo te vrste na Hrvaškem in v Sloveniji. Govora je bilo o oblikovanju skupnih ciljev za določanje odstrelnih kvot ter spolne in starostne strukture na ravni populacije. Ustanovitev skupnega usklajevalnega organa za čezmejno upravljanje z rjavim medvedom predstavlja izziv, ki zahteva skupno izvajanje monitoringa in bilateralno sodelovanje na visoki politični ravni, pa tudi bilateralno sodelovanje ministrstev in vladnih oddelkov, znanstvenih raziskovalcev in lovskih organizacij.

IZZIV 3: Toleranca javnosti do medvedov, vključno s pomanjkanjem razumevanja ter poznavanja pomembnih kazalnikov, ki določajo 'družbeno nosilno kapaciteto' in opredeljujejo 'konflikt med medvedom in človekom'. Prav tako je bil izpostavljen negativen odnos širše javnosti do upravljanja z medvedom, zlasti v primerih pojava škode in ob tveganjih za napad medveda na ljudi. Ključni izziv, s katerim se je treba za dolgoročno ohranitev medveda soočiti, je torej ustvarjanje pozitivne podobe medveda in upravljanja z njim med širšo javnostjo. S tem so povezani tudi naslednji izzivi:

- Škode in odgovornost države, da zagotovi nadomestila zanje (kompenzacije), zaradi dejstva, da je medved zaščiten. Poleg tega so zaradi velikih razlik v višini kompenzacij med Slovenijo, Hrvaško in ostalimi članicami EU nujno potrebne nadaljnje diskusije.

- 'Problematični' osebk medveda in pomanjkanje jasnih opredelitev kazalnikov in ukrepov za preprečevanje nastanka takšnih medvedov.
- Kulturna in ekonomska vrednost medvedov ter pomanjkanje tradicionalne uporabe medvedjih izdelkov (tržne omejitve), potreba po povečanju vrednosti medveda med različnimi interesnimi skupinami, tako z ekonomskega kot z emocionalnega vidika, ter potreba po oblikovanju skupne strategije ekoturizma.
- Percepcija družbe o osirotelih medvedjih mladičih in težave z ohranjanjem ter upravičevanjem medvedjih zavetišč, stališča do evtanazije in do medvedov v ujetništvu.

Po skupinskem delu delavnice je moral vsak udeleženec razvrstiti ključne izzive glede na pomen, ki jim ga pripisuje. Tako je lahko dva izziva, ki sta se mu zdela pomembnejša, označil s samolepilno barvno piko (nalepko). Modre pike so dobili hrvaški udeleženci, rdeče slovenski. Rezultati razvrščanja izzivov so predstavljeni v Okvirju 4. Naknadno so se udeleženci dogovorili, da je izziv številka 3 povezan z izzivom številka 2, zato smo ju združili, kar nam je koristilo v nadaljevanju delavnice – pri iskanju 'rešitev'.

Strategije za reševanje izzivov pri upravljanju z rjavim medvedom

Udeleženci delavnice so prek diskusije, ki je potekala v skupinah, prispevali predloge o možnih strategijah za reševanje ključnih izzivov. Skupine so plenarno predstavile svoje rešitve in jih razvrstile glede na izziv, ki ga pokrivajo. Predlagane rešitve so predstavljene v Okvirju 5.

OKVIR 4

Razvrščanje glavnih izzivov po prioritetah

Izziv	Hrvaški udeleženci	Slovenski udeleženci	Skupaj
1	6	6	12
2	10	7	17
3	4	7	11

OKVIR 5: Razvrščanje glavnih izzivov in predlaganih rešitev

Izziv 1: Varstveni status populacije rjavega medveda in toleranca javnosti

Predlagane rešitve

- . Skupno spremljanje številčnosti in efektivne velikosti populacije na ravni severnih Dinaridov ter ostalih demografskih parametrov, vključno z neinvazivnim genetskim spremljanjem do leta 2013.
- . Poiskati finančne mehanizme za vključevanje BiH v spremljanje medveda na ravni populacije.
- . Oblikovanje baze podatkov o smrtnosti medvedov, ki bo dostopna institucijam vključenim v upravljanje z rjavim medvedom v Sloveniji in na Hrvaškem. Podatki temeljijo na tkivnem vzorčenju in skupno opredeljenemu naboru parametrov (skupno zbiranje podatkov).
- . Načrtovanje odstrela v okviru strogih kriterijev varstva populacije in hkrati maksimalno povečati družbeno-ekonomske vrednosti, s ciljem zvišanja družbene nosilne kapacitete.
- . Poseganje v populacijo, s ciljem ohranjanja naravne spolne in starostne strukture populacije.
- . Oblikovanje evropske koalicije za opredelitev varstvenega statusa populacije rjavega medveda (države, ki po tradiciji trajnostno upravljajo z rjavim medvedom).
- . Pripraviti dogovor o postopkih ravnanja z osirotelimi mladiči, vključno z možnostjo ohranjanja zavetišč za medvede, ki ne morejo živeti v naravi. Ta naj imajo nalogo izobraževanja in oblikovanja percepcije javnosti.
- . Ohraniti in izboljšati povezljivost habitatov.
- . Zagotoviti enak zakonski status medveda v Sloveniji in na Hrvaškem. Z vidika tolerance in dojemanja škod je priporočljivo, da ima medved v obeh državah status divjadi.
- . Enoten plan upravljanja z rjavim medvedom v Sloveniji in na Hrvaškem na nivoju populacije.
- . Zmanjšanje intenzitete krmljenja medvedov.

Izziv 2: Čezmejno sodelovanje pri upravljanju z rjavim medvedom

Predlagane rešitve

- . Skupno razumevanje kaj je upravljanje.
- . Sporazum o obmejnem prometu in sodelovanju (SOPS) kot zakonodajna osnova za sodelovanje.
- . Redna in kvalitetna izmenjava informacij.
- . Primerljivo spremljanje medveda med državama in predpisi, ki to urejajo. Velja tudi za razvoj in poglobljeno razumevanje biološkega statusa populacije (več kot le spremljanje medveda).
- . Sodelovanje je možno na neformalnem nivoju (lažje iz operativnega vidika, a je lahko bolj nestabilno) ali formalnem (deluje na dolgoročnih ciljih in vključevanju strokovnjakov).
- . Oblikovanje skupne delovne skupine in strategije sodelovanja (kot krovnega dokumenta), kjer bodo nacionalni dokumenti predstavljali operativne elemente. Skupne delovne skupine naj vključujejo strokovnjake iz sosednjih držav in sodelovanje članov slovenske in hrvaške strokovne komisije.
- . Krovna skupina za velike zveri, ki jo sestavljajo skupine strokovnjakov vsake od sosedskih držav, naj se dobi vsaj enkrat letno.
- . Opredeliti pomembne ravni usklajenega sodelovanja pri načrtovanju in izvedbi odstrela – pregled dosedanjega upravljanja in opredelitev dobrih praks.
- . Usklajenost na ravni stroke, ki lahko vpliva na odločanje in neformalno sodelovanje na nivoju strokovnjakov. Tako sodelovanje je podprto iz strani politike.

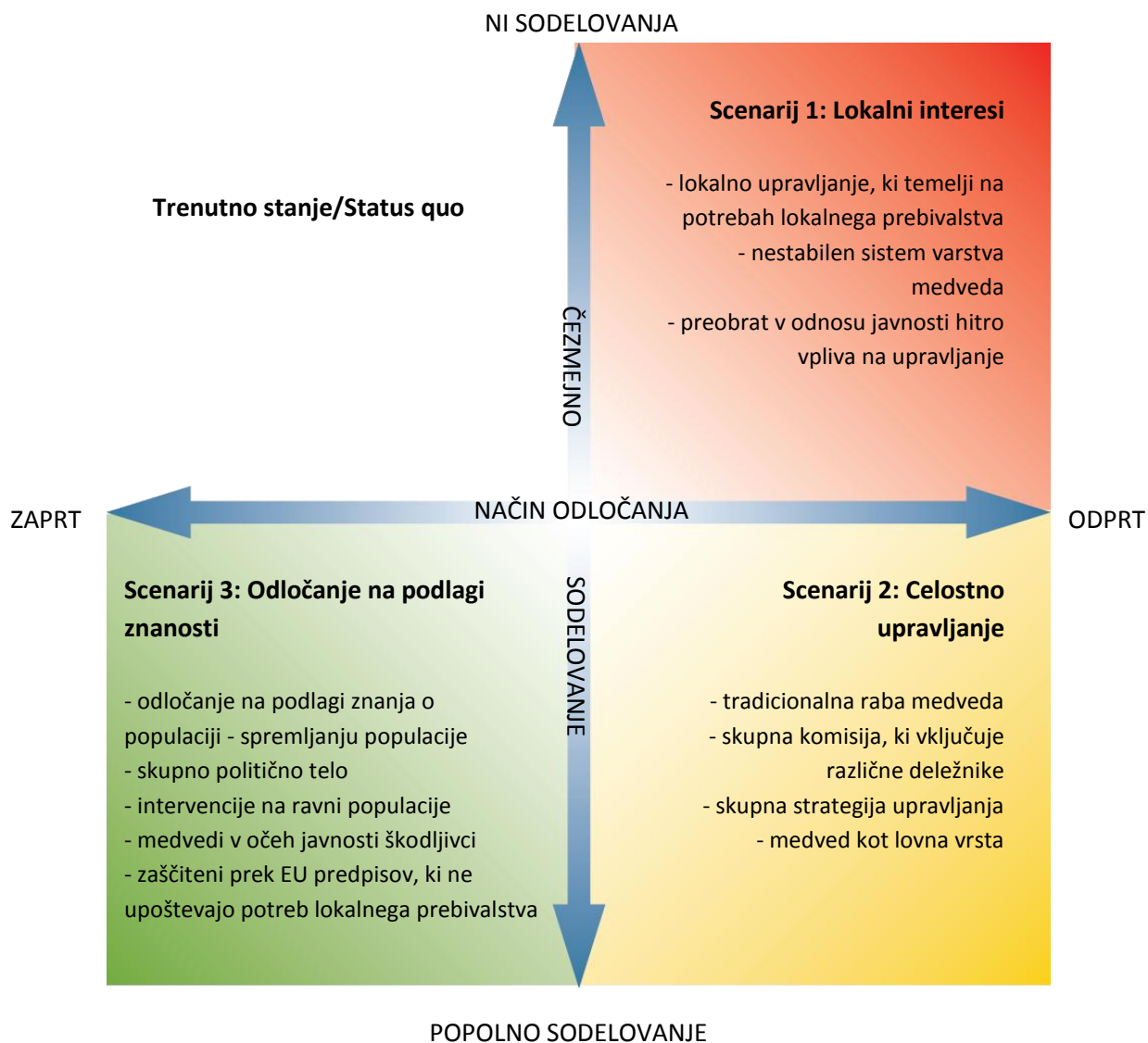

V skladu s strukturirano 'metodo scenarijev' smo ključne izzive uporabili kot podlago za oblikovanje osi scenarijev (Slika 1). Vodje delavnice so na podlagi predlaganih rešitev in podrobnosti ključnih izzivov med odmorom za kosilo oblikovale scenarije. V Tabeli 1 so prikazane osnovne značilnosti oblikovanih scenarijev, ki so bili grafično predstavljeni udeležencem. Podrobni opisi scenarijev so nastali po delavnici in so predstavljeni v naslednjem poglavju.

Scenariji za prihodnost upravljanja z rjavim medvedom v severnih Dinaridih

Po odmoru za kosilo je moderatorka predstavila osi in koncepte scenarijev:

SLIKA 1: Osi, naslovi ter osnovne značilnosti scenarijev

Scenarij 1: Lokalni interesi

Rjavi medved ima status lovne vrste. Upravljanje z medvedom je decentralizirano, razdeljeno med lokalno prebivalstvo, katerega interesi igrajo ključno vlogo. Odločitve sprejemajo lokalni odbori za upravljanje z medvedom, ki delujejo na ravni regij v Sloveniji in okrožij na Hrvaškem. Na čelu predsedstva odborov si vlogo izmenjujejo lokalni župani. Državni organi vsako leto pripravijo nacionalno poročilo o varstvenem statusu rjavega medveda, tako da sestavijo poročila, ki jih pripravijo regije. Ključna tema na sestankih lokalnih odborov za upravljanje z medvedom je odstrel z namenom preprečevanja škod, ki se pojavljajo. V teh razpravah glasne interesne skupine običajno prevladajo. Upravljanje z medvedom je široko sprejeto, saj je prilagojeno lokalnim potrebam. Osrednja točka upravljanja je zadovoljevanje lokalnih interesov. Sistem varstvenega upravljanja z medvedom je nestabilen, saj je omejen na manjši prostor. Državo pesti pomanjkanje čezmejne usklajenosti in izmenjave znanja o pomembnih temah upravljanja (odločanje o odstrelnih kvotah, strukturi odstrela – spolu in starosti), prav tako pa je spremljanje medvedov omejeno na meje posamezne države. Strokovnjaki, kot ena od interesnih skupin, pogosto stojijo na šibkih tleh, njihova mnenja so redko upoštevana. Konfliktov človek-medved je malo, družbena nosilna kapaciteta pa dobro znana. Upravljanje z rjavim medvedom se močno opira na socio-ekonomske podatke in se lahko čez noč spremeni, kot posledica hitrega premika v odnosu javnosti, kar veča nestabilnost (sistema) varstva rjavega medveda.

Scenarij 2: Celostno upravljanje

Ker ima rjavi medved status lovne vrste, dogovorjen s čezmejnim sodelovanjem, se poveča tradicionalna raba medveda in medvedjih izdelkov tako v Sloveniji kot na Hrvaškem. To še posebej velja za trg medvedjega mesa v urbanih območjih Slovenije. Odstrel je načrtovan tako, da povečuje prihodek iz trofejnega lova. Lovci iz tujine obiskujejo Slovenijo in Hrvaško, da izkusijo lov na medveda. Lokalna turistična podjetja prek gostov iz tujine ustvarjajo precejšen dobiček. Začetni dobički trofejnega lova so vzpodbudili lokalna podjetja k zagotavljanju bolj trajnostne rabe rjavega medveda. S tem namenom so začeli pripravljati ponudbe za izlete »Doživite medveda! (Experience bears!)« kot del ekoturistične ponudbe. Tržna vrednost medveda se je povečala, vendar ni povsem jasno, kako bo to vplivalo na toleranco javnosti, glede na dejstvo, da populacija medveda narašča, hkrati pa država ne zagotavlja več nadomestil za škode od medveda. Vsi, ki ustvarjajo dobiček na račun ponudbe medveda, plačujejo za to namenjene dajatve. Zbrana sredstva so namenjena spremljanju populacije in raziskovanju, pa tudi organizaciji delavnic in sestankov različnih interesnih skupin, kjer se dogovarja o ciljih in implementaciji upravljanja z medvedom. Čezmejno upravljanje je domena skupne komisije, ki vključuje predstavnike različnih interesnih skupin, ki se jih upravljanje z medvedom tiče. Komisija ima zakonsko dolžnost, da pripravi skupno strategijo, ki se revidira vsakih pet let. Komisija se tudi dvakrat letno sestane, da razpravlja o napredku pri ciljih in akcijah. Sprejemanje odločitev in kompromisov v tako veliki in raznoliki strukturi upravljanja je težko in zahteva mnogo sredstev, zato komisija s težavo pripravi mnenje v dogovorjenem roku. Prihaja do administrativnih ovir pri čezmejnem sodelovanju in mnogih nesoglasij o finančnih vidikih. Zaradi zapletenega sistema delovanja komisija tudi ne ukrepa dovolj hitro v nujnih primerih, kar ustvarja veliko nemirov med javnostjo, ki potrebuje hitre in konkretne rešitve. Nacionalne podskupine izvajajo operativne vidike skupne strategije, kar vključuje usklajeno čezmejno spremljanje populacije in načrtovanje odstrela, s ciljem zagotavljanja ustrezne starostne, spolne in genetske strukture ter trajnostne rabe populacije rjavega medveda.

Scenarij 3: Odločanje na podlagi znanosti

Odločanje temelji na znanstvenih spoznanjih o populaciji in spremljanju populacije. To omogoča visoko raven znanja o učinkih hranjenja, genetski strukturi populacije ter velikosti in dinamiki populacije, ter tako nudi dovolj podatkov za izvedbo sistema odstrela, ki bi ohranjal ustrezno veliko populacijo s primerno spolno in starostno strukturo. Spremljanje in zakonski status medveda sta usklajena med državama, prav tako pa obstaja tudi bogata znanstvena baza podatkov, ki si jo državi delita. Na voljo je formalno organizirano skupno politično telo med Hrvaško in Slovenijo ter zakonodaja, ki ureja skupno upravljanje. Zaradi odločanja 'od zgoraj navzdol' (top-down) zaščita, ki jo predpisuje EU zakonodaja, ne upošteva potreb lokalnega prebivalstva. Rezultat je enostaven proces odločanja, saj nosilci odločanja sprejemajo izključno predloge znanstvenikov. Odločitve so le pod vplivom znanstvenikov, kar neizogibno izključuje ostale interesne skupine. To povzroča med širšo javnostjo negativen odnos, in dojemanje medvedov kot škodljivcev. Zaradi pomanjkanja družboslovnih raziskav (družbene dimenzije) so dejanska mnenja in stališča ljudi do medvedov slabo poznana. Ker ima medved status zaščitene vrste, hkrati pa interesne skupine niso vključene v proces odločanja, prihaja do nasprotovanja upravljanju s strani lovcev in kmetov. Zaradi tega medvedi nimajo ekonomske in tradicionalne družbene vrednosti za ljudi, ki si z njimi delijo življenjski prostor. Družbena nosilna kapaciteta je nizka, število kompenzacij škod od medveda pa visoko. Mnogi menijo, da je upravljanje z medvedom togo in neživljenjsko ter dojemajo varstvo medveda kot vsiljeno. Sumi se, da prihaja do visoke stopnje nezakonitega ubijanja medvedov. Glede na naravo upravljanja z medvedom (sodelovanje, odločanje, ki temelji na znanosti) je možno preprečiti nadaljnje drobljenje habitata. Tako se na primer na nekaterih vročih točkah vzpostavi nove povezave med razdrobljenimi območji habitata (prehodi za divje živali).

Pri tem delu delavnice so udeleženci izrazili zaskrbljenost glede temeljev, na katerih so zasnovani načrti scenarija, njihov pomen za delavnico in negotovost glede njihove uporabe za razvoj praktičnih strategij pri upravljanju z medvedom. Vodje delavnice so to upoštevale, ob dodatnih pojasnilih glede uporabe nove metode pa so udeleženci prispevali spremembe predlaganih scenarijev (ki so tako znotraj kriterijev navedenih v Okvirju 3). V nadaljevanju smo posamezne scenarije analizirali.

Analiza scenarijev

Udeleženci, razdeljeni po prvotnih skupinah, so vsak scenarij analizirali. Glede na značilnosti posameznega scenarija so identificirali in zapisali možne prednosti in slabosti, ki bi jih po njihovem mnenju takšni scenariji imeli. Prednosti in slabosti za dolgoročno varstvo rjavega medveda so predstavljene v Okvirju 1 in so osnova za pripravo priporočil za upravljanje z rjavim medvedom.

OKVIR 6: Analiza prednosti in slabosti posameznega

Scenarij 1: Lokalni interesi

Prednosti

- ✓ Interesi lokalne skupnosti so prepoznani in upoštevani.
- ✓ Visoka stopnja sprejemanja in zadovoljstva z upravljanjem znotraj lokalne skupnosti.
- ✓ Minimalno število konfliktov človek-medved.
- ✓ Upravljanje je dobro prilagojeno lokalnemu okolju.
- ✓ Hitro reševanje konfliktnih situacij človek-medved.
- ✓ Visoka stopnja prilagodljivosti znotraj upravljanja.
- ✓ Minimalno število škod od medveda, ki so dobro sprejete.

Slabosti

- ✓ Izguba upravljanja na ravni populacije - ne upošteva in ne more vzeti v obzir populacijskih parametrov, saj je upravljanje preveč lokalno in kot tako netrajno.
- ✓ Stališča javnosti neposredno vplivajo na upravljanje (verjetnost hitrih manipulacij).
- ✓ Interesi lokalne skupnosti so nad varstvom populacije medveda, kar dolgoročno predstavlja izgubo.
- ✓ Interesi lokalne skupnosti so pred vsemi ostalimi interesi.
- ✓ Lokalno znanje je omejeno in mu primanjkuje strokovnosti.
- ✓ Sistem je preveč odprt in dopušča, da interesi posameznikov prevladajo interese ostalih.
- ✓ Habitat medvedov je večji od območja lokalne skupnosti (in tudi od lovišča).
- ✓ Biologije medveda se ne upošteva.
- ✓ Iz pravnega kot tudi upravljavskega vidika ta scenarij ni sprejemljiv.

Scenarij 2: Celostno upravljanje

Prednosti

- ✓ Celostno upravljanje na nivoju populacije (širok 'konsenz').
- ✓ Zvišuje socio-ekonomsko vrednost medveda za različne interesne skupine.
- ✓ Se kaže v pozitivnih stališčih do medveda.
- ✓ Zvišuje družbeno nosilno kapaciteto.
- ✓ Uravnoteženo med interesi upravljanja medveda in lokalne skupnosti.
- ✓ Priznava nujnost upravljanja z vrstami na nivoju populacije.
- ✓ Ustvarja več denarja za varstvo.
- ✓ Večja moč vplivanja na ostale mednarodne procese odločanja, zaradi usklajenega HR-SLO čezmejnega sodelovanja.
- ✓ Boljše celovito upravljanje, ki vključuje biologijo vrste.

Slabosti

- ✓ Kompleksnost upravljanja zaradi različnih interesov (npr. znanstveniki in ostali strokovnjaki).
- ✓ Težko zagotoviti, da bodo skupne komisije dejansko operativne (delovale na operativni ravni).
- ✓ Dolgotrajen proces.
- ✓ Pomanjkanje novega znanja, ker ni znanstvenega raziskovanja.
- ✓ Entropija – veliko energije se porabi za uravnavanje različnih interesov.
- ✓ Problemi z odgovornostjo za določena dejanja in aktivnosti (en partner lahko kaže s prstom na drugega ali na EU).
- ✓ Ni prilagodljivo.
- ✓ Strah, da bi raba medveda nadvladala varstvo medveda.
- ✓ Večje možnosti za nastanek težav zaradi lokalnih pritiskov (npr. zmanjšanje številčnosti lokalnih populacij medveda in kvalitete lokalnega habitata).
- ✓ Manj denarja za projekte kot je LIFE+, INTERREG in za raziskovanje na splošno.

Scenarij 3: Odločanje na podlagi znanosti

Prednosti

- ✓ Dobro znanje o populaciji in učinkih na njo.
- ✓ Vključuje popolno znanje o populaciji in njeni biologiji.
- ✓ Sposoben napovedati posledice.
- ✓ Učinkovito in enostavno upravljanje z lažjo implementacijo znanja (znanstveniki in strokovnjaki sodelujejo pri upravljanju).
- ✓ Manjša odvisnost od dnevne politike.
- ✓ Lažje izvedba nepriljubljenih odločitev.
- ✓ Začasno ohranitev medveda (t.j. kratkoročno varstvo).

Slabosti

- ✓ Obstaja razlika med tem, kaj je realna situacija in kaj interesne skupine želijo (t.j. kaj interesne skupine mislijo in želijo glede na varstvo rjavega medveda ni vključeno v upravljanje z medvedom).
- ✓ Zmanjšuje sprejemanje, toleranco in vrednost medveda v družbi.
- ✓ Medveda se ne šteje kot del naravne dediščine.
- ✓ S strani posameznih interesnih skupin prihaja do nezakonitega ubijanja v medveda.
- ✓ Interesi varstva medveda so nad interesi lokalnih skupnosti, zato prihaja do zmanjševanja tolerance do medvedov.
- ✓ Dojemanje medvedov v javnosti je negativno, varstvo medveda pa je razumljeno kot vsiljeno varstvo.
- ✓ Ne vključuje vseh elementov družbe.
- ✓ Upravljanje je zelo togo in nepraktično.
- ✓ EU predpisi zanemarjajo specifične lokalne značilnosti.
- ✓ Zaradi odločanja na podlagi znanosti, ki izključuje ostale interesne skupine, obstaja velika možnost nasprotovanja, ki bi lahko negativno vplivalo na varstvo .

Mnenje udeležencev in naslednji koraki projekta

Udeleženci so ocenili delavnico in način dela s kratkim vprašalnikom.

Pričakovanja udeležencev od delavnice so bila v večini izpolnjena (14 od 18 odgovorov). Razlage in komentarji so vključevali mnenja, da je bila delavnica težko pričakovana iniciativa in priložnost za odprto diskusijo ključnih deležnikov o upravljanju z medvedom, kot tudi za povezovanje in izmenjavo idej. Čezmejna srečanja so ključnega pomena za učinkovito upravljanje s skupno populacijo. Obe državi sta pokazali velik interes za prihodnje sodelovanje. Delavnica velja za zanimiv nov pristop k reševanju težav za obe državi. Udeleženci pa so izrazili tudi nekaj pomislekov. Pogrešali so več konkretnih rezultatov in načrtov za prihodnje sodelovanje, hkrati pa menijo, da je tematika preširoko zastavljena. Poudarili so potrebo po čezmejnem sodelovanju pri oblikovanju naslednjih operativnih korakov ter uporabi podatkov zbranih na delavnici.

Udeleženci so bili zadovoljni z načinom dela (17 od 18 odgovorov). Vodenje delavnice je bilo korektno, inovativna metoda pa je bila ustrezno uporabljena. Delavnico so opisali kot dobro zasnovan način dela in doseganje sporazumov ali dogovorov. Udeleženci so predlagali, da podrobneje proučimo pomen ter vlogo pristojnih ministrstev in strukturo sodelujočih institucij zaradi pomanjkanja določenih pristojnosti med udeleženci. Delavnica je potekala v smeri skupnega cilja, a se je osredotočala predvsem na načelno izražanje mnenj o velikih zvereh in je bila premalo operativna. Na njej ni bilo sklenjenih konkretnih dogovorov, prav tako ni bilo določenih nobenih odgovornosti in pravic. Ostali pomisleki, ki so nam jih zaupali udeleženci, so bili premalo časa namenjenega predstavitvi nove metode in njenega namena ter pomanjkanje časa za razpravo in rešitve. V drugem delu delavnice (oblikovanje osi scenarijev) je bilo nekaj nejasnosti in težav pri razumevanju metode. Nekateri udeleženci so predlagali več poudarka na predstavitvi metode (npr. s predstavitvijo konkretnega primera). V splošnem udeleženci vidijo v metodi potencial, zlasti če bi metodo bolje poznali.

Udeležence smo prek elektronske pošte pozvali naj podajo komentarje na delavnico in osnutek poročila, ki smo ga jim ga poslali. Komentarje je podalo nekaj udeležencev, ki so zopet pohvalili pobudo za organizacijo delavnice in pomembnost čezmejnih sestankov. Nekajkrat so omenili, da jim metoda scenarijev še ni povsem jasna, saj nobeden od scenarijev ni bil izbran za najboljšega. Kot prednost metode navajajo jasno oblikovanje pozitivnih in negativnih strani različnih pristopov k upravljanju. Eden od udeležencev je dodatno opozoril na to, da je treba stanje številčnosti medvedov usklajevati s kapaciteto habitata v širšem smislu, z namenom preprečevanja škode na zasebni lastnini. Predlagal pa je tudi dopolnilno hranjenje medvedov na krmiščih kot učinkovit način za ohranitev relativno visoke gostote živali.

Priporočila za upravljanje z rjavim medvedom v severnih Dinaridih

Ob začetnem pregledu literature, ki obravnava institucionalne vidike upravljanja z rjavim medvedom v Sloveniji in na Hrvaškem ter informacij, ki so predstavljene v tem poročilu, smo avtorice pripravile priporočila za dolgoročno varstvo medveda v severnih Dinaridih. Priporočila vsebujejo strateške usmeritve in nakazujejo cilje, ki so jih udeleženci delavnice večkrat izpostavili kot zaželene.

PRIPOROČILA

- *Ključnega pomena za uspešno varstvo rjavega medveda je po eni strani dobro poznavanje in razumevanje stanja populacije te vrste, po drugi strani pa tudi poznavanje družbene nosilne kapacitete – števila medvedov, s katerimi so ljudje pripravljeni živeti. Učinkovitost sprejetih ukrepov moramo redno spremljati in ocenjevati z obeh zornih kotov.*
- *Vzpostaviti moramo sistem čezmejnega sodelovanja. Prvi korak bi morala biti dovolj pogosta in sistematična izmenjava informacij. Temu bi morala slediti uradna vzpostavitev sodelovanja in razvoj skupne vizije ter upravljavskih ciljev. Pri izbiri ukrepov, potrebnih za kratkoročno in dolgoročno doseganje ciljev, potrebujemo razprave na bilateralni ravni, vendar mora biti dejanska izvedba dovolj prožna in prilagodljiva potrebam lokalnega okolja oziroma posamezne države. Končni cilj mora biti usklajeno upravljanje na ravni (meta)populacije.*
- *Upravljanje naj bo oblikovano tako, da zagotavlja čim več koristi lokalnemu prebivalstvu na način, ki ne bo ogrozil dolgoročnega preživetja populacije medveda. Ukrepi za doseganje naj ne bodo usmerjeni izključno v odstrel. Treba je raziskati in razviti ekoturistične možnosti, ob tem pa tudi neposredno vključevati javnost v upravljanje. Tovrstne strategije imajo velik potencial za višanje splošnega razumevanja in podpore upravljanju z medvedom med zainteresirano javnostjo.*
- *Treba je omogočiti intenziven dialog med različnimi interesnimi skupinami obeh držav. Izmenjava pridobljenih izkušenj in socialno učenje bo prispevalo k boljšim rešitvam na dolgi rok. Nameniti je treba pozornost temu, da imajo vse interesne skupine priložnost prispevati svoj glas in s tem preprečiti, da bi pri odločanju dominirale le 'glasnejše' skupine.*
- *Da bi dosegli in vzdrževali visoko družbeno nosilno kapaciteto, moramo več pozornosti nameniti preprečevanju konfliktov človek-medved, vključno s škodami v kmetijstvu in habituacijo medvedov, ki nenazadnje predstavlja tudi neposredno nevarnost za življenje ljudi.*
- *Ozaveščanje moramo izvajati na lokalni ravni, s ciljem izobraževanja in informiranja lokalne skupnosti o potrebi po učinkovitem upravljanju in ohranitvi medvedov ter o dejavnikih, ki povzročajo konflikte in načinih preprečevanja konfliktov. Znanstvenikom je treba omogočiti podporo pri »prevajanju« strokovnega jezika v širši laični javnosti razumljiva sporočila, ki temeljijo na podatkih, pridobljenih v spremljanju stanja populacije medveda ter javnomnenjskih raziskavah. Končen cilj je vzajemna podpora lokalne javnosti in stroke pri zbiranju in razumevanju podatkov, pomembnih za upravljanje z medvedom.*
- *Prizadevati si moramo za premik fokusa, ki je sedaj usmerjen v ohranjanje vrste, v smer celovitega spremljanja in ohranjanja ekosistema. Pozornost moramo nameniti tudi izmenjavi znanj o koristih, ki jih daje ohranjen ekosistem, saj lahko tudi tako povečamo ozaveščenost javnosti o pomembni vlogi medvedov v njem.*

Uporabljena literatura in več o metodi scenarijev

- ¹ Brummell, A., MacGillivray, G. 2008. Scenario Planning - A Tool for Navigating Strategic Risk. Scenarios to Strategy Inc. (self published).
- Chermack, T. J., Lynham, S. A., Ruona, W. E. A. 2001. A Review of Scenario Planning Literature. Future research quarterly.
- Moen, R, Ronsson, R. 2009. Scenarios in the context of Future Forests
- Patel, M., Kok, K., Rothman, D. S. 2007. Participatory scenario construction in land use analysis: An insight into the experiences created by stakeholder involvement in the Northern Mediterranean. Land Use Policy, 24, 546–561.
- Peterson, G. D., Cuning, G. S., Carpenter, S. R. 2003. Scenario planning: A Tool for Conservation in un Uncertain World. Conservation Biology, 17 (2), 358–366.
- Swart, R. J., Paskin, P., Robinson, J. 2010. The problem of the future: sustainability science and scenario analysis. Global Environmental Change, 14, 137–146.

Zahvala

Delavnico smo Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani in Veterinarska fakulteta Univerze v Zagrebu organizirali v okviru FP7 projekta »*HUNTING for sustainability*« (2112160), ki ga sofinancira Evropska komisija. Zahvaljujemo se udeležencem delavnice za konstruktivno sodelovanje in pomemben prispevek pri raziskovalnem procesu. Upamo, da bodo rezultati delavnice prispevali k izboljšanju upravljanja z rjavim medvedom.

<http://fp7hunt.net/>

Univerza v Ljubljani
Biotehniška fakulteta

